

JORDI BORDES, entrevista a Josep Maria Miró, *El Punt-Avui*, 5 febrer de 2018.

Va aparcar la professió de periodista per passar-se al teatre. Era un salt a l'abisme que li demanava el cos. Ara, n'està molt satisfet. Les seves obres s'han presentat en més de 30 països i dissabte van coincidir fins a quatre produccions de Nerium park arreu del món. La Sala Beckett li ha dedicat un cicle mentre revisa galerades de Temps salvatge, el text que el director Xavier Albertí li estrenarà a la sala Gran del TNC.

Un taller, xerrades i dues obres en cartell. És bona o mala idea fer coincidir tanta activitat en tan pocs dies?

Dimarts, quan entrava a l'assaig de *Nerium park* després del taller de la Beckett, pensava que era boig. Però em va passar com als actors, que tenen pujades d'adrenalina en situacions d'estrès. També em coincideix amb les galerades del *Temps salvatge* i he començat a escriure una obra nova i miro d'avançar una nova dramaturgia a partir d'una novel·la.

Per sort, *Olvidémonos...* no la dirigeix i *Nerium park* és una reposició.

Sí, però he volgut passar-me pels assajos per acompanyar la directora. I *Nerium park*, estrenada feia cinc anys, l'hem refeta de zero. Començant per l'escenografia: de l'hiperrealisme hem passat a un plànol dibuixat a terra. Alba Pujol i Roger Casamajor són dos actors obsessius que segueixen batallant cada rèplica. I l'hem aixecada, en un temps rècord, menys de 15 dies. És molt agradable veure com els personatges han crescut els mateixos cinc anys dels actors. M'hagués avorrit molt si no hagués passat aquest temps en l'obra.

I què es pot dir de *Temps salvatge*?

Estic molt content que la dirigeixi Xavier Albertí. Crec que ja coneix millor que jo la psicologia dels personatges. Narra com, en una zona fronterera, aparentment civilitzada, es produeix un trànsit humà regular i irregular. Estan a punt de celebrar una festa, però una pintada en una paret trenca la convivència. Apareixen la por, la postveritat, les qüestions de gènere... Hi ha una idea que circula constantment: el sentit de la col·lectivitat. Celebro que els premis Ciutat de

Barcelona hagin destacat l'actriu Imma Colomer i la filòsofa Marina Garcés, del discurs de la qual em sento molt a prop. De fet, *Nerium park* demostra que la parella no se'n sortirà si no viu en aquella esperada comunitat de veïns. I en *Temps salvatge* es demostra que no es pot construir res sòlid sobre una base podrida.

Es podia imaginar aquest *boom*, més enllà de casa?

Venia de periodisme. Quan vaig començar a estudiar a l'Institut del Teatre ja em semblava un miracle estrenar en una sala petita (que, per cert, m'encanten). Avui *El principi d'Arquimedes* s'ha representat en 18 llengües, en una vintena de produccions diferents i una quinzena de lectures dramatitzades. I es fan en lloc molt dispars, pràcticament a tota l'Amèrica Llatina però també a Rússia, Croàcia, Alemanya o l'Estat francès. És l'obra més global perquè parla d'un canvi d'afectivitat i s'imposen les polítiques de control.

Un monitor fa un petó a un nen a la piscina i s'encén la polèmica.

Si hagués estat una monitora qui hagués fet el petó, no hagués esclatat el conflicte. A *Nerium park*, si la feina la

perdés ella, no es veuria tan problemàtic. El drama és que un home de 40 anys veu trencat el rol per què la societat l'havia preparat.

Com s'amplia la presència de la dona en el teatre quan s'és un dramaturg?

Com a ciutadans, volem que la societat sigui millor. No pot ser que cada lluita la defensin només els seus damnificats. Un cop, al Perú, vaig veure una manifestació multitudinària a favor dels drets de les dones. Per a elles, era molt important que hi hagués homes. Vaig retratar una criatura amb un rètol que deia «*Mi mamá no educa machos*». En realitat, caldria haver escrit «*Mis padres no educan machos*». A casa, érem tres fills i celebros que ens eduquessin en una radicalitat absoluta a favor de la llibertat, el respecte, la humanitat i la felicitat. Als anys vuitanta, vivíem en un poble de 2.000 habitants a Osona i, als 6 anys, vaig voler fer dansa d'extraescolar. Era l'únic nen; mai no em van posar cap pega. També intento transmetre aquesta humanitat als personatges. Un personatge li pregunta a un altre, que l'ha ajudat: «Per què ha fet això?» «Perquè m'ha semblat que ho necessitava.»

Com a dramaturg, procuro que els personatges femenins siguin complexos; de fet, són sempre molt celebrats.

El seu teatre és polític?

Tot teatre és polític. Els Morancos ho són. Viure d'una determinada manera és política. Una col·lectivitat és un pacte polític entre nosaltres i que dona per entès que hi ha uns altres. El teatre que només vol entretenir, que no convida l'espectador a pensar és ultraconservador. Jo proposo fer una foto que convidi a discutir. Quan decideixo què escric i com ho presento, estic fent una declaració d'intencions. D'una altra banda, com a individu, em puc posicionar en mil coses.

***Nerium park* sembla un tema molt europeu: la bombolla immobiliària i la precarietat laboral dels joves.**

Tenia la sensació que responia a una realitat molt local. Que podia succeir en una urbanització dels afores d'una capital com ara Madrid o Barcelona. L'entrada de Macri a la presidència de l'Argentina va coincidir amb acomiadaments massius. El 2005, a Romania, hi va haver una crisi molt similar a la nostra. Fa dos anys, vam descobrir que hi ha una promoció urbanística a Hongria que es diu com la

nostra obra, Nerium park! Els vídeos de la promotora ensenyen un pis com ens l'imaginem a l'obra i amb fotos d'una parella feliç.

***Nerium* és el nom d'una planta.**

És un baladre, una planta molt resistent, ornamental, que s'usa per decorar grans espais públics. El que no se sap és que la planta és tòxica.

Però aquesta clau no s'explicita en l'obra. I podria donar molt de joc.

Sovint, en les obres hi ha una informació que va molt a to amb l'evolució de l'obra però que, si no es coneix, tampoc passa res. Hi pots transitar igualment. En l'obra hi ha molts elements simbòlics: l'home de la carretera, la flor, la piscina... Tothom deia que era hiperrealista, però, en realitat, és simbòlica.

***Olvidémonos...* és una peça més íntima, en què no hi ha la seva habitual càrrega de discurs social, no?**

Toni Casares va demanar a la directora Gabriela Izcovich que dirigís una peça d'un autor català. Ella em va triar de

seguida. Perquè havíem fet un taller feia poc, havia vist *Nerium park* a Timbre 4 i s'havia llegit un llibre que recull cinc obres meves, de què dues són inèdites. La directora em va encarregar l'obra dient que hi havia d'haver actors catalans i també argentins. Li he passat el text perquè no convertís els personatges argentins en clixés. Volia relacionar el dolor i els viatges.

Però com casa l'una amb l'altra?

El 2001, molts argentins van venir a Europa fugint del *corralito*. En el període 2008-2014, molts joves han marxat pel sistema socioeconòmic, a trobar oportunitats. Hi ha viatges contemplatius, existencials socioeconòmics. Els mateixos actors i la directora han fet un viatge de tres mesos per treballar en el muntatge. L'actriu argentina ha aprofitat per anar a conèixer els seus familiars a Galícia, perquè els seus avis van emigrar de Galícia a l'Argentina. L'obra connecta molt amb la necessitat de marxar. També és una obra política però amb un relat íntim, emocional.

Tenia més ganes d'agradar a un públic majoritari?

La intenció d'atrapar el públic la tinc sempre. Com la de convidar a reflexionar. *Temps salvatge*, a la sala Gran del

TNC, juga al terror psicològic, un suspens en tota regla. Però parla de les coses de què tinc ganes. Potser, a *Olvidémonos...*, la posada en escena de direcció que treballa des de l'acció i l'emoció és diferent a la meua manera de treballar el text, més subtilment.

És una geografia concreta.

Normalment, escric obres que sé on passen, però no ho explico. En aquesta sí: parla d'Iguazú. Els argentins diuen que «des del Brasil es veuen els salts d'aigua, però des de l'Argentina es viuen». Això mateix els passa als protagonistes. En realitat, és una *roadmovie*.

La producció anirà a Madrid i després potser també a l'Argentina.

Hi ha la porta oberta a presentar-la a l'Argentina i a l'Uruguai. Descubrim geografies comunes. Si a Barcelona hi ha un bar al Raval (l'antic *Xino*) que es diu Kentucky o si coneixem els encenedors Zippo és per la influència de la flota americana quan desembarcava al port de Barcelona. El març passat, vaig anar a l'Uruguai a la Comedia Nacional que celebrava 70 anys. La va fundar Margarida Xirgu en el seu exili de la Guerra Civil. No se li ha fet prou

justícia a aquesta actriu. Sense ella no sabem quin ressò haurien tingut Guimerà, Lorca o Jacinto Benavente. Els autors necessitem la complicitat dels actors. Avui, s'ha normalitzat molt [l'autoria catalana en la cartellera], però és una sort que els actors triïn els nostres textos i no un Tennessee Williams, per exemple. Xirgu va ser clau per posar en valor Federico García Lorca.

Però avui no aprovaríem la manera d'actuar de Xirgu.

Ens faria riure, és cert. Els cànons interpretatius van variant. Fins i tot el film *Pulp fiction*, que és dels anys vuitanta, es nota que juga amb uns *tempos* que ja no són els nostres.

Els personatges es *rebel·len* durant l'escriptura?

Hi ha moltes fórmules. Jo vaig prenent notes, primer, i m'apunto un tema. Després, plantejo el relat, l'anècdota i com estructurar-ho (el·lipsi, línia contínua, fragmentant-ho...). Quan escric la primera frase, sé tot el viatge. Ara, sempre pot passar que un personatge creixi enmig de l'escriptura o que aparegui una subtrama. Quan era periodista, havia de formular sis preguntes per completar

una notícia (*what, who, where, when, why i how*) ara en tinc prou en respondre en *què* i el *com*.

El seu llenguatge és molt col·loquial, aparentment.

Sempre poso reptes al virtuosisme de l'actor. A *Olvidemonos...*, els dos pares es fan les rèpliques amb 300 preguntes; no es contesten mai. A *La travessia* apareix un camioner de sobte, fa un monòleg de 30 minuts i no torna a aparèixer. Em fixo molt en la dialèctica dels polítics. N'hi ha de discurs de pocs caràcters, de Twitter, i n'hi ha que són grans oradors. L'oratòria parla molt de nosaltres. Som diferents si parlem amb monosíl·labs o amb subordinades. A *Nerium park* els diàlegs són essencials, minimalistes i no es poden improvisar gens. És una partitura en què també hi ha la veritat.

Li agrada dirigir les seves obres?

Primer, m'hi vaig veure forçat per facilitar que entressin als teatres (al T6, per exemple). Després, he descobert que m'agrada. Em fa una il·lusió tremenda que ara em dirigeixi Albertí. Quan Albertí em va proposar fer una sala Gran, m'ho vaig prendre com un repte. Em deia que, quan tingués deu planes escrites, voldria dirigir-ho. Al cap d'un temps,

quan ja li havia passat els primers fulls, em va dir que havia pensat que ho havia de dirigir algú altre. Li vaig dir que no, si no se sabia respectar el text. Quan em va dir que ho faria ell, ho vaig celebrar. Des de llavors, ja vaig escriure sense necessitat de pensar solucions escèniques. He escrit per a deu actors, he volgut que sigui coral amb molt d'equilibri amb les trames i que les històries siguin atractives per a l'espectador, sí, i també per a l'actor.